

améša – v zoroastrizme dobrý duch; tiež *améša spentha*, *Améša Spenta*

www v súvislosti s heslom *Ahura Mazda*: Zarathustra kázal, že Ahura Mazda vytvoril „svet, ľudstvo a všetky dobré veci v ňom“ cez svojho svätého ducha, *Spentha Manju*; zvyšok vesmíru bol vytvorený šiestimi inými duchmi zvanými améša spenthas (svätí nesmrteľní); avšak toto sedemnásobné stvorenie ohrozuje The Lie (angl.); preto dobrí duchovia améša a zlí démonmi *daevonia* bojovali a ľudstvo malo podporiť dobro, aby urýchlilo nevyhnutné víťazstvo Ahura Mazdu; veriaci by k tomuto boju na strane Ahura Mazdu musia prispieť vylúčením lži, podporovaním chudobných, niekoľkými druhmi obetí, kultom ohňa atď.

www v súvislosti s heslom zoroastrizmu: najvyšší boh *Ahura Mazda* má šesť atribútov, ktoré bývajú ponímané ako samostatné duchovné bytosti (*archanjeli* či *bódhisattvovia*): 1. *Vahišta mana* (*Vohu manah*; Prenikavá myseľ), 2. *Aša vahiša* (*Ašem vahištem*; Dokonalá spravodlivosť), 3. *Chšatra* (*Chštrem vairem*; kardinálna božská kvalita, ktorá je kombináciou moci a konštruktívnej potencionality); *Spenta armaiti* (Univerzálna láka; zbožnosť); 5. *Hurvratát* (*Haurvatát*; Dokonalosť; sebarealizácia) a 6. *Amerarát* (Nesmrteľnosť); týchto šesť atribútov sa nazýva spoločným menom *Ameša Spenta*

ametyst - levanduľová, fialová až purpurová tmavočervená odroda *drahokamového* kameňa; staroveký názov *gemma Veneris/kameň Venušin*; v kresťanstve symbol Jeruzalemu (jeden z dvanástich *základných kameňov Nebeského Jeruzalemu*), neskoršie symbol pokory ľudskej duše pred nebom; v staroveku používaný na výrobu *pečatidiel*; pozri *kresťanské symboly*; *Škorpión* (Biedermann)

Täubl: svetlo až tmavofialový; miernym žiňaním v piesku nadobúda žltú farbu a je označovaný z *španielsky topas*; náleziská ametystu: Sibír, Brazília, Španielsko; ametysty z nálezísk pri Turnave na Kozákove nie sú vhodné pre *šperk*

Biedermann v súvislosti s heslom *škorpión*: v *astrologii* je Škorpión ôsmim znamením *zverokruhu*; jeho hlavnou hviezdou je červený Antares (Anti-Mars); znamenie ovláda Mars, jeho farbou je červená, *drahokamom* ametyst a *kovom železo*

Amfiaráos - v *gréckej mytológii* veštec, jeden zo *siedmich proti Tébam*; žiak *kentaúra Cheiróna*

Amfidamant - 1.v *gréckej mytológii* v príbehu *Patrokla* hráč v kocky, ktorého v mladosti Patrokles zabil; pozri *hra v kocky*

2.syn egyptského kráľa Bousirisa, ktorého spolu s otcom zabil *Herakles*

Amfión a Zéthos - v *gréckej mytológii* dvojčičky, synovia *Dia* a *Antiopy*; oslobodili svoju matku, ktorá bola otrokyňou *Dirky*, manželky *tébskeho* kráľa *Lyka*; zabili *Lyka* aj *Dirku* a stali sa vládcami *Théb*; Amfión hral tak krásne na lýru, že sa kamene *Théb* samé kládli na seba; jeho ženou bola *Niobé*

amfiprostylos - *grécky chrám* so stĺpovou predizbou (pozri *pronaos*) a stĺpovou zadnou sieňou (pozri *opistodomos*, *adyton*) alebo jednoducho so stĺpmi na oboch priečeliach, západnom aj východnom; obojstranný *prostylos*; pozri *in antis/antový chrám*, *peripteros*

amfisbena - lat. *Amphisbaena*; ďalšie názvy: *Amfivena*, *Anphine*, *Anphivena*, *Fenmine*, *amphisbaina*, *amphisbene*, *amphisboena*, *amphisbona*, *amphista*, *amfivena*, *amphivena* alebo *anphivena* (posledné dve sú ženského rodu);; had s dvoma hlavami, jednou na oboch koncoch; názov odvodený od gréc. *amphis* – „oboma smermi“ a *bainein* – „ísť“; tiež sa volala *Matka mravcov*; podľa *gréckej mytológie* *amphisbaena* vznikla z krvi, ktorá kvapkala hlavy *Medúzy*, s ktorou letel *Perseus* cez *líbyjskú púšť* a držal ju v ruke; amfisbeny sa kŕmili mŕtvolami, ktoré po sebe

zanechala Catova armáda rímskeho triumfátora Marca Porcia Cata (†149pr.Kr.); amfisbenu spomínajú básnici ako Nicander, *John Milton*, Alexander Pope, Percy Bysshe Shelley, Alfred, Lord Tennyson a AE Housman; amphisbaenu ako mytologického a legendárneho tvora spomína Lucan, *Plínius Starší*, *Izidor Sevilský* a Thomas Browne; amfisbera je tiež *heraldická figúra* v podobe *monštra* s dvoma hlavami na protiľahlých koncoch tela

-podľa stredovekých *bestiárov* dvojhlavý had, ktorému jedna hlava rastie normálne a druhá z chvosta; môže s plaziť oboma smermi; oči mu svietia ako lampy; nebojí sa chladu a oplýva liečivými vlastnosťami

-*Plínius starší* (Natural History, 1.st.): píše, že má dve hlavy, ktorej jed môže prúdiť z prednej hlavy do druhej na konci chvosta

[http://fr.wikipedia.org/wiki/Amphisbène_\(mythologie\)](http://fr.wikipedia.org/wiki/Amphisbène_(mythologie))
<http://kardiologn.livejournal.com/566280.html?thread=1299208>
<http://bestiary.ca/manuscripts/manugallery1525.htm#>
<http://bestiary.ca/beasts/beastgallery144.htm>

Amfisbena (drevorezba mníškej lavice v kostole Panny Márie, Edlesborough, Buckinghamshire, Veľká Británia, 15.st.)

Amfisbena (románska nástenná malba z kostola Sant Martí de Puig-Reig)

Amfisbena (stredoveký reliéf, Írsko)

Amfisbena (Koninklijke Bibliotheek, KB, KA 16, Folio 122r)

Amfisbena (Bibliothèque Nationale de France, fr. 1444b, Folio 250v)

Amfisbena v podobe urovobosa zahryznutého do vlastného chvosta (Bibliothèque Nationale de France, lat. 3630, Folio 94r)

Amfisbena (Kongelige Bibliotek, Gl. kgl. S. 1633 4°, Folio 54r)

Amfisbena (Bibliothèque Nationale de France, lat. 6838B, Folio 32v)

Amfisbena (francúzsky bestiár, Museum Meermannno, MMW, 10 B 25, Folio 41v, 1450)

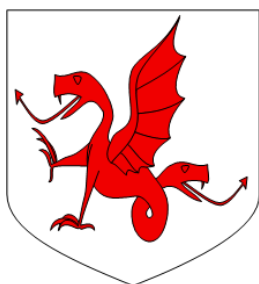
Amfisbena v podobe urovobosa zahryznutého do vlastného chvosta (anglický bestiár, Morgan Library, MS M.81, Folio 85v, 1185)

Amfisbena v podobe urovobosa zahryznutého do vlastného chvosta (Aberdeen bestiár, 12.st.)

V. Hollar: Amfisbena. Nesúlاد tvaru (1643)

Amfisbena v podobe heraldickej figúry

amfiteáter - antická stavba oválneho alebo kruhového pôdorysu so stupňovitým hľadiskom, slúžiaca sa divadelné predstavenia a zápasy (pozri *naumachia*); pozri *cirkus/cirk*, *hipodróom*, *aréna*, *gladiátor*, *Koloseum*, „*Panem et circenses*“

G. Bonasone: Rozhadzovanie peňazí v amfiteátri (rytina, 16.st.)

amfiteáter Flaviov - Koloseum

amfiteáter v Al Djem - neďaleko bývalého rímskeho mesta *Thysdrus/Al Djem*; po *Kolosseu* (pre 50 tis. divákov) druhý najväčší amfiteáter (pre 30 tis. divákov); postavený 230 pr.Kr; elipsovité tvar o dĺžke 149 m a šírke 124 m, vysoký 4 m; používaný aj *kresťanskou* sektou *donatistov*

amfiteáter v Epidaure - známy svojou skvelou akustikou; bez mikrofónov skvelo počuť aj na najvyšších miestach všetko, čo sa odohráva dolu; na stredovom kameni sa striedajú sprievodkyne, ktoré svojim skupinám demonštrujú kvalitu akustiky trhaním novinového papiera, púšťaním mince či tieskaním

Amfiteáter v Epidaure

Amfítrité - v gréckej mytológii *nereída*; dcéra *Nerea* a *Doridy*; uchýlila sa v *Atlantovi* pred prenasledovaním *Poseidóna*, keď si chcela uchovať panenstvo, ale bola vysliedená *delfinom*; manželka *Poseidóna*, matka *Tritóna*; ako vládkyňa mora jazdí na voze z *mušle* v sprievode nereíd a *tritónov*; v rímskej mytológii sa stala manželkou *Neptúna* a vytlačila tak z jej funkcie bohyňu *Salaciu*; ako *personifikácia* mora má prídomy *Amfítrité Agasthos*, *Amfítrité Kyanopis*; (Tiepolo, Poussin, Rubens)

Zamarovský: podľa niektorých starších autorov bola Amfítrite dcérou *Titána Okeána* a Titánky *Tethys*; neskôršie však prevládlo pôvodné Homérové a Hesiodovo podanie

Zamarovský v súvislosti s heslom *Theseus*: po priplávaní na Krétu sa *Mínos* pýtal Thesea, kto je jeho otcem a ten odpovedal, že boh mora *Poseidon*; Mínos mu neveril, hodil do mora zlatý prsteň a vyzval Thesea, aby ho s pomocou svojho božského otca vylovil; Theseus v skúške obstál, lebo Poseidonova manželka Amfítrite prsteň vylovila a vrátila ho; pozri *thiasos*

F. Francken (II): Triumfálny sprievod Neptúna a Amfítrite (1606)

G. Diziani: Triumf Amfítrite ? (18.st.)

L. Desplaces: Personifikácia vody (rytina, 1718)

F. X. Wagenschön: Neptúm a Amfítritė so skupinou mermanov a nereíd (rytina, 1784)

F. X. Wagenschön: Neptún s Amfitrité, Mermanmi a kúpajúcimi sa nymfami (rytina, 1771)

F. X. Wagenschön: Neptún s Amfítrité, Mermanmi a kúpajúcimi sa nymfami (rytina, 1771)

Amfítrité Agasthos - *Amfítrité* hučiaca

Amfítrité Kyanopis - *Amfítrité* modrooká

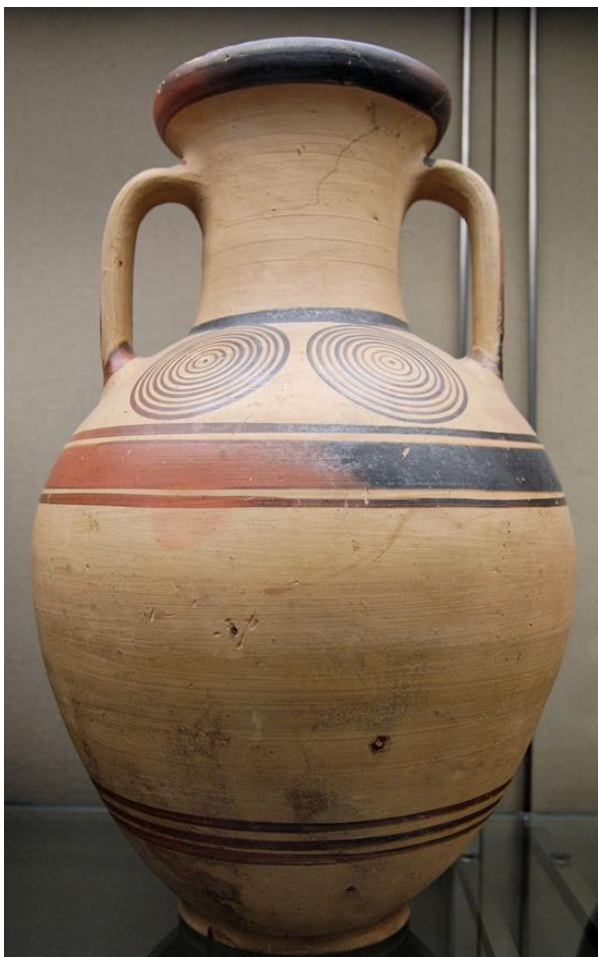
Amfitryón - v *gréckej mytológii* tyrinský kráľ, syn kráľa *Alkaia*, nevlastný otec *Hérakla*; pre spáchanú vraždu žil vo vyhnanstve v *Tébach*; jeho manželku *Alkméné* zviazol *Zeus* a mal s ňou *Hérakla*

amfora - gréc. amfores, lat. amphora; objemná nádoba/džbán s úzkym hrdlom a dvojicou zvislých úch, často zdobená; s päťou na postavenie alebo hrotom na zapichnutie do zeme (porovnaj charakteristické džbány *Inkov*) alebo opretie o stenu; užívaná k preprave tekutín (vtedy nebola zdobená), alebo dávaná víťazom, napr. v *panathénskych hrách*, alebo stavaná na hroby; pre svoju veľkosť amfory vhodné na *vázové maliarstvo* (pozri *fikellura*); antická dutá miera asi 26,2 l; pozri *antická keramika*, *lútroforos*, *peliké*, *fikellura*

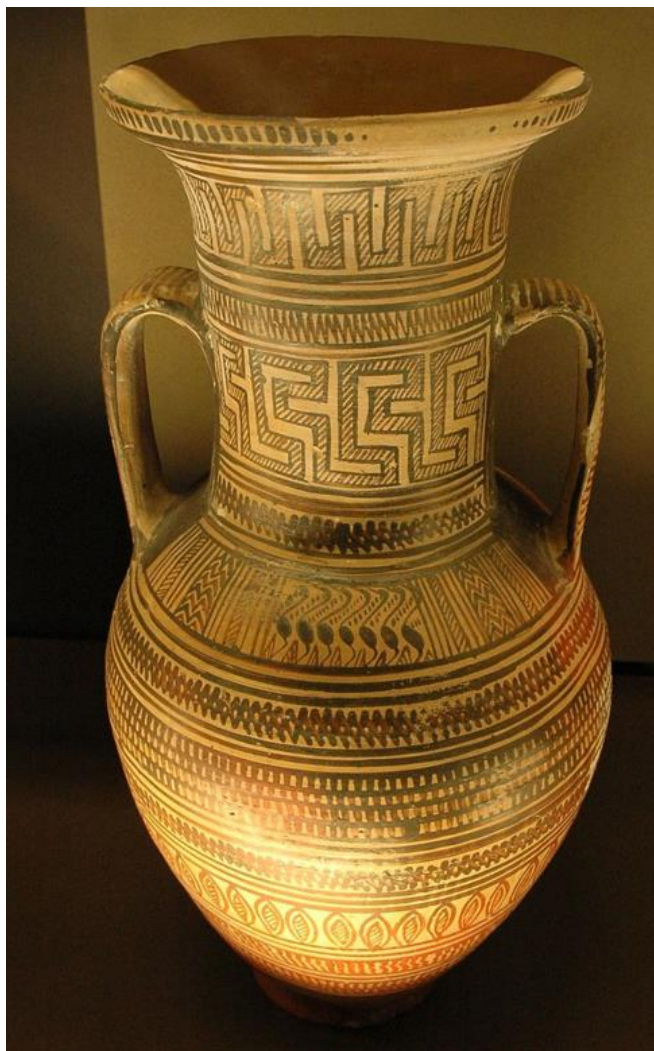
<http://fr.wikipedia.org/wiki/Amphore>

<https://en.wikipedia.org/wiki/Amphora>

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Amfora>

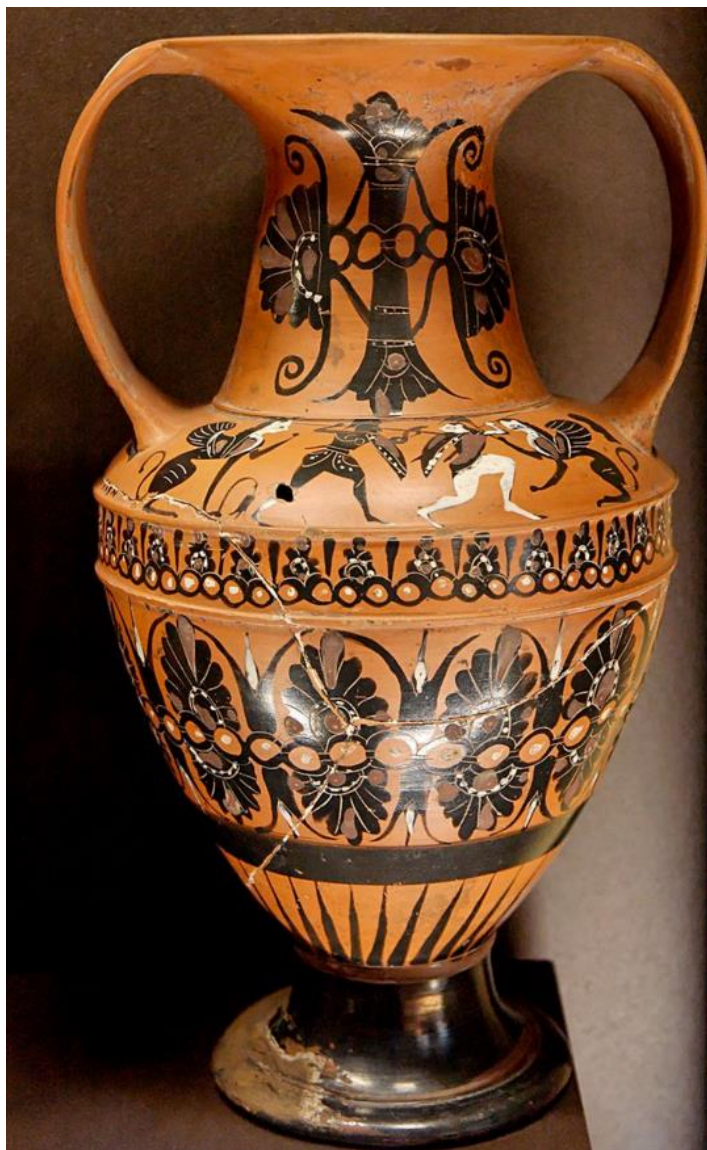
Amfora (protogeometrický štýl, Atény, 975-950, pr.Kr.)

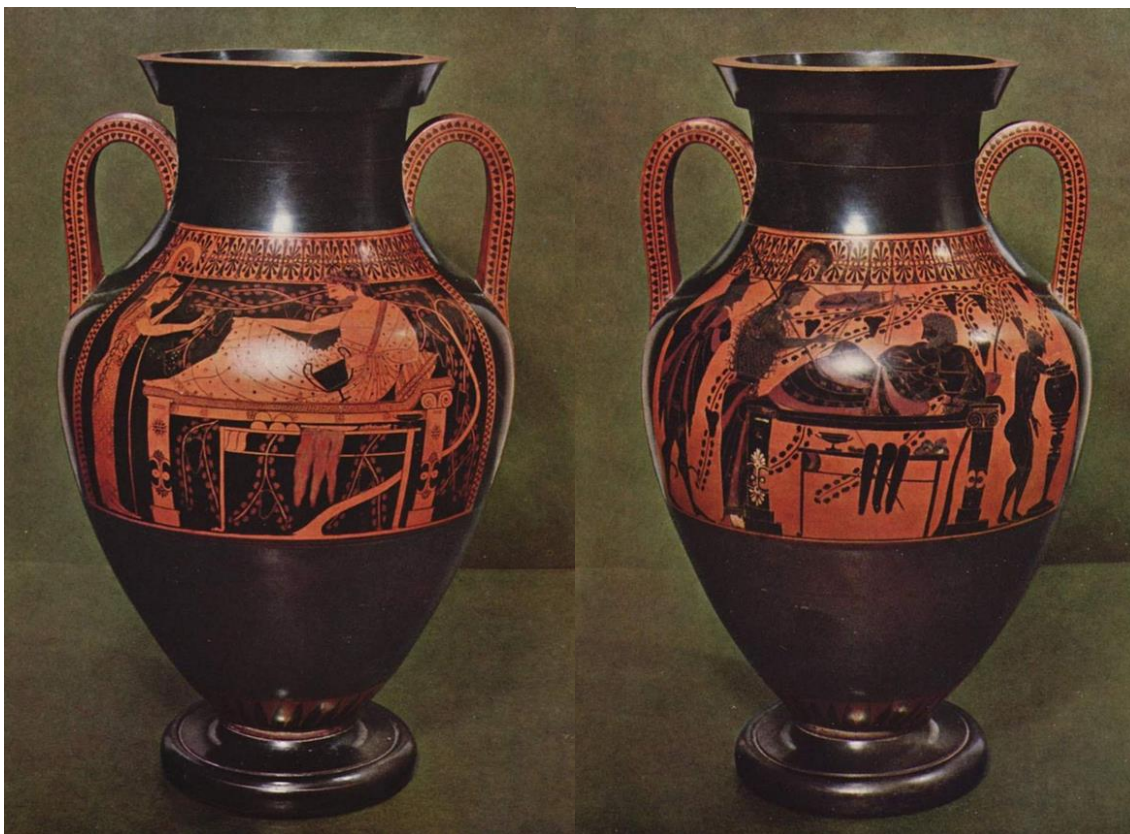
Amfóra (geometrický štýl, 725-700 pr.Kr.)

Amfora (geometrický štýl, cyperská bichrómna keramika 750-600 pr.Kr.)

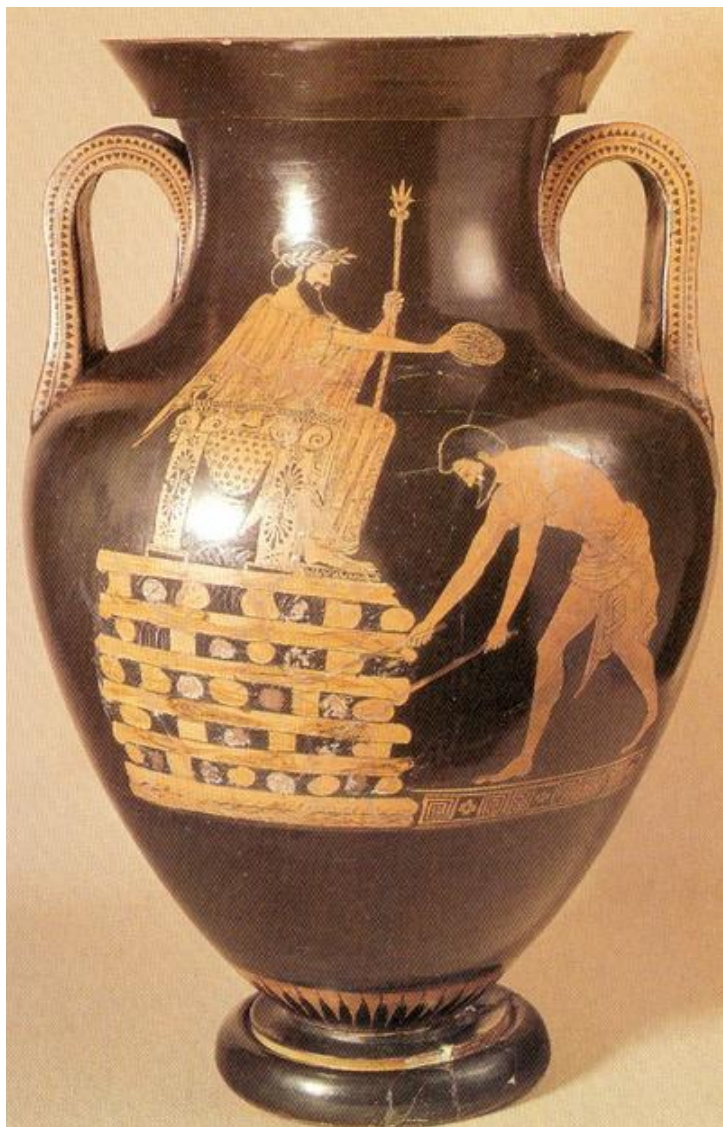
Nikostenes maliar: Amazonomachia (šiesta technika, čiernofigurová amfora, 520-510 pr.Kr.)

Andokines maliar: Herakles a Aténa (amfora s dvojazyčným obrazom, 520-510pr.Kr.)

Priam Maliar: Dionysus so satyrmí vo vinici (červeno figurová amfora, Monte Abeton, Etruria, koniec 6.st.pr.Kr.)

Smrť Kroisa (attická červeno figurová amfora, 500-490 pr.Kr., Vulci)

Dionýzos a Mainády. Bitka medzi Grékmi a Rimanmi (červeno figurový lútron, 300 pr.Kr.)

amfora Nessova - tzv. Nessova amfora
amfora panathénajská - panathénajské amfory
amforová klenba - klenba amforová